

Var keypið av Reynsatindi eitt spæl í lottarínum fyri almennan pening?

Tíðliga í summar varð trolarin Reynsatindur keyptur. Bløðini gjerdur nógv burtur. Báturin var størsta fiskiskip í Vesturheiminum. Hetta var nakað, føroyingar kundu vera stoltir av. Fleiri ivaðust tó í framtidarmøguleikunum hjá hesum skipi.

Áðrenn høvdu vit átt Giljanes í 2-3 ár. Hann var ein spennandi nýskap. Fekk rættliga nógvan almennan stuðul, og var tað eisini alt í lagi. Her var nakað nýtt, og fekst hann at bera seg, fór hann at geva stórar inntøkur til tað føroyska samfelagið.

Tað visti seg tó at verða málari at fáa bátin at torfa fjárgjarliga. Neyðugt varð við stórum serlunum hvørt ár. Serlun upp á nógvan miljónir hvørt.

Nú kundi tað verðið spennandi at kanna, hvør keypti Reynsatind. Millum høvdu seiðararnar er felagið, sum eigur Giljanes og selufelagið hjá Giljanes — Atlantic Exports.

Eitt skip upp á 100 miljónir kr. krevur at hava ein eiginpening uppá 10% ella 10 miljónir kr. Hetta er neyðugt, um tað ynskir landskassaveðhald og landskassalán. So kann

man spyrja, hvussu eitt felag, sum hvørt ár fær fleiri miljónir í serluni, kann hava nakran tókan eiginpening at seta í eitt nýtt skip(?) Sannleikin er, at landskassin hevur pumpað millum 10 og 20 miljónir í serlunum í Giljanes. Man ikki ein partur av hesum pengum vera nýttur sum partapeningur til at keypa Reynsatind?

Men nú gongur galið. Svartkjafturin svikur. At grundarlagið undir hesum projekti hevði verið iva-samt, gjørdist nú veruleiki fyri øllum; men nú krevja hesir menn, at báðir bátarnir hjá teimum skulu hava loyvi at fiska rækjur við Svalbard. Antin skulu aðrir rækjubátar burtur, ella skulu føroyingar gevast við torskaveiðuni í føroyskum sjógvi.

At teir krevja rækjuloyvi til sínar bátar, er eftir teirra meining ikki annað enn eitt natúrligt og rimiligt krav (D.P. Nielsen og Jens E. Ellefsen í Sos. 21. jan.). Tað hevði verið stuttligt, um blaðmaðurin, Jan Müller, eina ferð var eitt sindur kritiskur í sinum tíðindaflutningi um vinnuál. Vinnan skal stuðlast, men tað má tó vera við skili.

Giljanes var ein spenn-

tjak og meiningar

Vit gera lesarar okkara varugar við, at treytin fyri at fáa lesarabrev upptikin undir hesum teiginum er, at blaðstjórnin veit, hvør hevur skrivað brovini.

andi roynd. Hon varð stuðlað og eigur at verða stuðla enn. Keypið av Reynsatind var harafturimóti eitt spæl í lottarínum. Eitt lottari, hvar innskið var í 100 miljóna klassanum við Føroya Landskassa sum millum inngjaldara.

Fyri at bjarga hesum projekti, skulu nú aðrir rækjubátar troðkast burtur av Svalbardleiðini, ella skal torskaveiðin í norskum sjógvi ofrast. At hesir menn koma sær at fara í bløðini við hesum krevum og enn tá kalla tey »natúrligt og rimiligt«, er tó toppurin av øllum frekleika!

M.

E+g haldi, at blaðið, við at hava samrøður við nettup reiðararnar á teimum báðum svartkjaftaskipunum, hevur tikið nokur áhugaverd og neyðugt ting við inn í kjakið um rætt okkara til fiskiveiðu við Svalbard á jøvnum fæti við norðmenn.

Eg haldi tað hevði verið skeivt av mær at drigið eigarviðurskiptini hjá hesum skipum uppí problematikkin »Svalbard«. At hetta so átti at verið gjørt í annan máta, skal eg taka so fult undir við.

Men tianverri strekkir tíðin ikki altíð til hjá okkum blaðmonnum, sum arbeiða undir stórum tíðartrýsti hvønn dag. Tá er lættari hjá fólki, sum arbeiða við peningamálum og slíktum tó nevni her, at seta eina lotu av og festa nokur orð á blað. Eg havi mangan tosað við útbúgvn fólki, og fakfólki, um slíkar spurningar, og tey spyrja, hvi vit einki gera við hetta og hatta. Eg plagi at svara teimum: Hvussu skal tað vera, tá tey, sum hava gott arbeiði og útbúgving og eru før fyri at úttala seg um ymisk áhugaverd viðurskipti, ikki tora at leggja navn til. Hetta er tianverri alt ov oftani stóðan, og tí mugu vit blaðmenn mangan »tríla okkum fram í myrkrinum«. Eg fari her at vísa á, at fólki, mong, eru í so fælsk, tá tað snýr seg um at úttala seg til bløðini. Tey eru bangin fyri at missa arbeiði, bangin fyri síni arbeiðsgevara o.s.f. Men her liggur avgjørt ein uppgáva hjá blaðmonnum. Og eg trúgvi eisini, at við tíðini, um vit fáa fleiri blaðfólk á bløðunum og í útvarpinum, gerast mogleikarnir at arbeiða við »borandi« journalistikki betri.)

Aftur til rækjurnar. M hevur also tikið tað sum givið, at hesir stóru svartkjaftabátar nú vilja troðka aðrar rækjubátar og torskabátar burt. M., tú veit kanska, at Giljanes longu fyri einum ári síðani søkti um rækjuloyvi við Svalbard, tá mangt bendi á, at vit fóru ikki at troyta allar mogleikarnar vit høvdu har, sambært avtaluna við

norðmenn. Hann fekk nei frá landsstýrinum og helt landsstýrið seg til úttalisi frá felagnum Rækjuskip. Fleiri vóru bangnir fyri, at svartkjaftabátarnir nú skuldu »stjala« frá teimum.

Her sært tú sjálvur, hvussu veiðuhættirnir innanhýsis eru farnir upp at toppast. Og hvussu lítlið teir í veruleikanum hugsa um, hvat gagnar samfelagnum og málinum annars.

Hvør sigur, at bert verandi rækjufloði til ævigar tíðir eigur at fiska rækjur og at eingin annar bátur eigur tað. Hvat nú, tá tað visir seg at svartkjaftur/rækjur er ein sera góð samanseting. Og hvi heldur tú okkara leiðandi rækjumenn sjálvir byggja nýtt skip, sum teir kalla kombinerað rækju- og svartkjaftaskip. Var tað tí ikki eitt sindur meira náttúrligt at brúkt verandi svartkjaftaskip til at fiska rækjur enn at byggja enn eitt nýtt og dyrt svartkjaftaskip til at fiska rækjur við. Tað er jú tað eitt felag í Vágum ger. Ella!

Men landsstýrið segði nei til Giljanes, eftir ráðum frá felagnum Rækjuskip. Kortini vóru ongantíð meira enn 2-3 skip við Svalbard. Hetta gjørdi, at samlaða veiðan kom uppá 5000 tons, meðan hon við fullum skipatali kundi ligið uppá 7000 til 8000 tons. Við øðrum orðum misbrúktu vit okkara mogleika fyri ein part. Og tú veit M., hvat tað hevur at siga, at hava fiskað nógv eitt ár. Áðrenn móguligar kvotur skulu setast. Og tað er tað norðmenn nú arbeiða við á skriviborðinum. — Og ver visur í, hetta verða krevini til næstu samráðingarnar í 1985. Hevði so Giljanes fiskað rækjur í 1983, so sá úrslitið betri út fyri Giljanes, fyri samfelagið og fyri vánirnar at fáa stórra kvotur, tá tær verða ásett- ar til tess at verja stovnin. Og vit siggja longu nú at norðmenn brúka tað í samráðingunum, at vit brúktu ikki mogleikan í 1983.

Nei, her hava rækjumenn og landsstýri verið ov stuttsskygdir, so kunnu eigararnir á Giljanesi

vera, hvør tað skal vera.

Eg royni bert við hesum at vísa á princippið og hvat samfelagsliga og politiskt hevði verið best at gjørt. Tú sært, at her torvar stýring frá almennari síðu, so tað forslær.

Alt koyrir uppá besta »beskubb« og norðmenn hava fingið síni »ynski« uppfyllt, nevniliga, at vit eru farnir at stríðast innanhýsis um tær rækjur, teir hava »givið« okkum, og soleiðis gloyma okkara náttúrliga rætt til Svalbard økið.

Vit stríðast innanhýsis og góðtaka norsk krøv, meðan vit heldur áttu at staðið saman og vist á føroysk krøv viðvíkjandi fiskiskapi við Svalbard.

At enda M. Eg haldi, at tú átti at sett seg eitt sindur meira inn í sjálvan problematikkin og ikki eygleiða hetta sum eitt mál um, hvørji føroysk skip skulu ofrast til fyrimun fyri hvørji.

Ti tað kjakið er als ikki relevant. Tað er spurningur at duga at brúka teir mogleikar sum eru og krevja okkara sjálvsagdu rættindi.

Hvat viðvíkur keypinum av Reynsatindi og fyri tað Giljanesi, so vóru hesi stuðlað av landsins myndugleikum. Tað er rætt at havast at, har tað ikki hevur givið rætt fyri seg. Men skipini eru komn til landið. Tey eru og skulu í vinnu. Og at hesi skip eru vælegnað til at fiska svartkjaft part av árinum og rækjur annan part av árinum uttan stórar umleggingariløgur, er so ikki teirra feilur. Tvørturímóti áttu vit at sæð ein stóran fyrimun í hesum. Tað hava so reiðararnir í Vágum, sum nú byggja ein kombineraðan svartkjafta- og rækjubát gjørt. Hvi skulu so ikki Giljanesmenninir og Reynsatindsmenninir hugsað um tann mogleikan eisini, nú tað ero so óvist við svartkjaftinum!

Jan Müller
blaðmaður

P.S. Eg havi fyri so vilt einki imóti at svara fólki, sum skriva undir dulnevni. Men eg haldi tað hevði sømt seg betri, at tú setti títt fulla navn undir.

Viðmerking til M.

Undirritaði blaðmaður verður í lesarabrevinum omanfyri skriddur at vera lítið kritiskur í sinum tíðindaflutningi um vinnuál. Tað skal eg so lata lesararnar døma um. M.a. M, sum skrivar hetta lesarabrevið.

Tað er tó okkurt, sum eg haldi eigur at verða viðmerkt til júst hetta brævið.

M. heldur tað vera toppurin av øllum frekleika, at reiðararnir av Giljanesi og Reynsatindi ynskja ella krevja at sleppa at fiska rækjur við Svalbard, nú svartkjafturin kann svíkja.

Og hann skrivar! Cit: »Skulu nú aðrir rækjubátar troðkast burtur av Svalbardleiðini ella skal torskaveiðin í norskum sjógvi ofrast« citat slutt.

Spurningurin um Svalbard er meira eitt prinsippmál, enn tað er spurningur um, hvør skal »frast« fyri hvønn. Hesa útgangina meti eg vera íms ókritiskur sum ta M. kuldsetir meg fyri. Ti

spurningurin um Svalbard er eisini ein spurningur um politik og jura. Um rættindi hjá tjóðum — ikki bert Noregi — men hjá øllum teimum tjóðum, sum í síni tíð skrivaðu undir Svalbardtraktatina.

Hvur tú fylgt við í skringini í Sosialinum, so hevur tú kanska lagt til merkis, at norsk flotin, ið fiskar torsk, hevur trupuleikar. Ti — júst tí — geva norðmenn hesum skipum rækjuloyvi.

Hvat var meira náttúrligt, at vit kravdu tað sama, tað okkara skip — í hesum føri Giljanes og Reynsatindur eru í trupuleikum. Og veit væl, at hetta eru stór skip, men í prinsippinum er tað tað sama.

Og hvat er meira náttúrligt, enn tað at brúka skip í eini aðrari veiðu ein part av árinum, t.v.s. svartkjaftabátarnar, tá hesi skip ikki nýtast stórar fløtur til at leggja um til rækjur, og tey hava trupuleikar!

Eg haldi tað vera rætt

av føroyingum eitt nú reiðarunum á Giljanesi og Reynsatindi at gera vart við seg, tá norðmenn brúka júst henda framgongsmáta — at geva skipum, sum eru í aðrari veiðu og eru í trupuleikum um loyvi at fiska rækjur. Tá tú M. skrivar, at tað er toppurin av øllum frekleika, at hesir bátar troðka aðrar rækjubátar burtur og vilja ofra torskaskipini, so er tað eisini ósatt.

Tú argumentar út frá skeivum grundarlagi. Í tíni argumentasjón hevur tú longu góðtikið, at norðmenn einsamallur skulu bestemma yvir Svalbard-økinum, og tað er nettup her vit eru við kjarnan í málinum. Teir hava sambært Svalbardtraktatina ikki loyvi at diskriminera aðrar tjóðir. Teir hava annars eftirlitsrætt á økinum.

Dømini tala jú fyri, at teir geva sær sjálvum veiðuloyvi av einum fiskastovni í altjóða sjógvi, meðan teir nokta føroyingum hesi loyvi.

Sendið
lesarabrovini
til Sosialin